

Motion till riksdagen 2005/06:Ub238

av **Fredrik Reinfeldt (m) m.fl.**

Skolan

1 Sammanfattning

Vi vill ha en skola där alla elever ges förutsättningar att uppnå kunskapsmålen, oavsett elevens kön, familjebakgrund, bostadsort eller förutsättningar i övrigt. Vi vill se en skola som tillvaratar barns nyfikenhet och lust att lära. Där ska finnas tydlig fokus på kunskapsuppdraget och alla elever ska mötas av höga förväntningar. Vi vill skapa en lärandemiljö som lyfter fram vikten av kunskap och bildning.

Skolan ska vara den mest kreativa och framåtblickande miljön i ett kunskapsamhälle. Där ska nyfikenhet och glädje över att lära och att lära ut präglade miljön. Där ska öppenhet för nya idéer finnas och medarbetarnas frihet att förverkliga dem vara stor. Där ska lärares professionella utveckling och utbildning premieras och uppskattas. Där ska kunskap från forskning, som kan bidra till att utveckla skolans verksamhet, tas tillvara. Där ska utvärdering av resultat och ansvarstagande för dessa resultat vara frihetens spegelbild och bidra till att utveckla skolan.

Många skolor är bra skolor, men alla är det inte. Skolpolitiken måste ge förutsättningar för alla skolor att vara bra skolor, annars blir målet om en likvärdig utbildning för alla elever bara ord på ett papper. Mycket behöver göras för att stärka skolans kvalitet. I praktiken har ambitionerna för skolan sänkts betydligt. Varje år är det en av fyra elever som efter nio år i grundskolan inte når målen i alla ämnen, så som det var tänkt. En av tio uppnår inte godkänt i matematik, svenska eller engelska. Den sammantagna bilden av kunskapsresultaten är försämringar såväl över tiden som i relation till andra länder. Bara tre av fyra elever fullgör gymnasieskolan inom fyra år, trots att utbildningen är avsedd att ta tre år. Antalet avhopp från gymnasieskolan är betydande.

Många elever uppger att de trivs i skolan. Samtidigt konstateras stora problem med studiero i klassrummen, med mobbning och med sjukskrivningar bland lärare.

Skolans problem är symptom på en skolpolitik som lett fel. Socialdemokraterna har satt skolans kunskapsuppdrag i skymundan av en mängd andra uppgifter. Av rädsla för utvärderingar har betygslänkande omdömen före år åtta förbjudits, betydelsen av lärarnas kompetens och av skolforskning har

Fel! Okänt namn på

under lång tid nedvärderats. Den socialdemokratiska regeringen har också ägnat tid och kraft åt att försvåra för elever och föräldrar att välja skola och utbildningsinriktning. Trots att ansvaret för skolan formellt har decentraliserats vill Socialdemokraterna fortfarande inte befria skolor från en detaljerad tidsstyrning. Kollektiva lösningar premieras när det i själva verket finns ett stort behov av ökad individanpassning. Hur ska annars alla elever, oavsett bakgrund eller förutsättningar i övrigt, ges möjlighet att klara målen i alla ämnen?

Det är hög tid för förändring. Moderata samlingspartiets skolpolitik utgår från varje enskild elev och från den kunskap som finns kring hur skolans kvalitet kan förbättras. Vi anser att välutbildade lärare och kunniga skolledare är nyckeln till en förbättrad kunskapsinhämtning. Lärares fortbildning och möjligheter att bidra till utveckling av yrkets kunskapsbas genom tillgång till skolnära forskning ska stärkas. Det behövs större frihet för lärare och skolledare att avgöra hur undervisningen ska utformas och verksamheten organiseras. Det krävs ökade möjligheter för skolorna att individanpassa undervisningen och tydliga befogenheter för lärare och rektorer att påverka arbetsmiljön och studieron i klassrummen. De nationella kunskapsmålen och skolans kunskapsuppdrag behöver preciseras. Brister utvärderingar och uppföljningar av skolors och elevers resultat uppstår problem med likvärdigheten i utbildningen. Därför behövs också systematiska utvärderingar av varje skolas kvalitet och utkrävande av ansvar för skolans resultat.

Genom denna motion föreslår vi att:

- Målstyrningen av skolan ska renodlas. Skolan ska ges ett tydligare kunskapsuppdrag och styras mot kunskapsmålen.
- Kunskapskontroller i skolår 2, 5 och 8 ska införas och kombineras med erbjudande om extra tid eller annat form av stöd till elever som riskerar att inte nå målen. Tydligare kunskapsmål och utvärderingsverktyg i form av ett utbyggt nationellt provsystem tas fram.
- Betyg ska bli obligatoriskt fr.o.m. år 5 för att stärka och förtydliga skolans signalsystem. Betygsliknande omdömen ska tillåtas fr.o.m. grundskolans första år. I gymnasieskolan behålls kursbetygen.
- Individuella utvecklingsplaner ska finnas för alla elever, där elevens kunskapsläge och kommande behov av undervisning, stöd och egna insatser anges och följs upp. Utvecklingsplanen ska uppdateras åtminstone varje termin och följa eleven under hela grundskoletiden. Den ska utformas i samarbete mellan skola, föräldrar och elev och får innehålla betygsliknande omdömen.
- Förskoleklassen övergår till att bli ett första obligatoriskt år i grundskolan.
- Skolplikten ändras så att den inträder fr.o.m. det år barnet fyller sex år, med möjlighet till flexibel skolstart. Skolplikten ska upphöra det kalenderår då eleven fyller sexton år, men ska kunna upphöra tidigare om målen för grundskolan uppnåtts.

Fel! Okänt namn på

- Skollagen revideras så att skoltiden – tidpunkten för skolstart, undervisningstidens omfattning och skoltidens längd – lättare kan anpassas efter elevens utveckling och behov.
- En stegvis höjning och breddning av behörighetskraven till gymnasieskolan införs. Antagningsregler och behörighetskrav ska spegla de förkunskaper som krävs för att klara utbildningen.
- Rätt ska finnas att tentera upp gymnasiebetyg samt att komplettera med kurser som ger högskolebehörighet i vuxenutbildningen. Rätten till s.k. konkurrenskomplettering tas bort.
- Skolors självständighet och frihet att forma vardagen ska förstärkas.
- Skolorna ska ges befogenheter i skollagen för att få till stånd ordning och arbetsro. Skärpta krav på skolors mobbningsförebyggande åtgärder införs.
- Utvärderingar av skolors resultat ska intensifieras och ske på lika villkor för alla skolor. Ansvar ska kunna utkrävas av skolor som inte lever upp till kvalitetskraven.
- En statlig satsning på lärares akademiska fortbildning, ett statligt sanktionerat system för auktorisation av lärare, kvalitetssäkring av lärarutbildningen, skärpta krav i examensordningen för lärarexamen och ökade möjligheter till forskning för verksamma lärare krävs för att långsiktigt stärka lärarnas kompetens och yrkets status.
- För att öka andelen ämnesbehöriga lärare ska fler vägar till läraryrket öppnas genom förbättrade möjligheter till validering och komplettering med sådan utbildning som krävs för lärarbehörighet.
- Den skolnära forskningen och dess koppling till lärare och skolans verksamhet ska stärkas. Ett institut för främjande av skolnära forskning och utveckling inrättas.
- I gymnasieskolan ska eleverns möjlighet att välja utbildningsinriktning och kurser öka. Det ska finnas en studieförberedande inriktning, som leder till behörighet för högskolestudier, samt en yrkesinriktning som leder till en yrkesexamen och anställningsbarhet i yrket. Antalet kärnämnen minskas till fem (svenska, engelska, matematik, samhällskunskap och historia), medan antalet karaktärsämnen ökar. Rätt till garanterade kurser i de ämnen som i dag utgör kärnämnen införs på alla program.
- Elevers rätt att välja skola ska stärkas.
- Fristående skolors villkor ska förbättras bl.a. genom att rätten till en ersättning som motsvarar de kommunala skolornas stärks.

Fel! Okänt namn på

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	1
2	Innehållsförteckning.....	4
3	Förslag till riksdagsbeslut.....	5
4	Inledning.....	6
5	Kunskaper i centrum.....	8
5.1	Tydligare kunskapsmål.....	9
5.2	Uppvärdera de tidiga skolåren och barns lust att lära.....	9
5.3	Stärk lärarnas kompetens och läraryrkets status.....	10
5.4	Främja skolnära forskning och en kvalificerad skolutveckling.....	12
6	Varje elev ska nå målen.....	12
6.1	Kontrollstationer – ingen elev ska osedd gå igenom grundskolan.....	14
6.2	Individuella utvecklingsplaner.....	14
6.3	Nationella prov tidigare och i fler ämnen.....	15
6.4	Betyg tidigare och i fler steg.....	15
6.4.1	Likvärdigheten i betygssättningen måste stärkas.....	16
6.4.2	Kursbetyg i en kursbaserad gymnasieskola.....	16
6.5	Ta bort regler som hindrar individanpassning och nytänkande.....	16
6.6	Särskilda insatser för att stärka kunskaperna i matematik och naturvetenskap.....	17
7	Stärkt trygghet och studiero i skolan.....	18
8	Relevanta behörighetskrav till gymnasieskolan.....	18
9	Stärk elevers rätt att välja skola och utbildningsinriktning.....	19
9.1	Öka elevernas möjlighet att välja utbildning efter fallenhet och intresse.....	19
9.2	Stärk elevernas rätt att välja skola.....	20
10	Utvärdera varje skola och inför ansvarsutkrävande för skolors kvalitet.....	21
11	Resurserna till skolan.....	21

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ett tydligare kunskapsuppdrag för skolan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om målen i kursplaner, program mål och andra styrdokument.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om förskolans pedagogiska uppdrag.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av flexibel skolstart.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om förändringar i skollagen angående skolplikten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att förskoleklassen bör övergå till att bli ett obligatoriskt år i grundskolan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av en tydligare målstyrning av skolan.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om insatser för att stärka lärares kompetens och lärarkyrkans status.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en statlig satsning på akademisk fortbildning för lärare.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om skolnära forskning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om elevers rätt till stöd för att nå målen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om kontrollstationer i år 2, 5 och 8.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om individuella utvecklingsplaner.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om nationella prov.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om betyg och betygsliknande omdömen.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ökad frihet för skolor att utforma undervisningen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att avskaffa den nationella timplanen.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att ersätta tidsstyrningen med målstyrning och utvärderingar.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om särskilda insatser för att stärka kunskaperna i matematik och naturorienterade ämnen.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att säkra trygghet och studiero i skolan.

Fel! Okänt namn på

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpta kvalitetskrav på skolornas mobbningsförebyggande arbete.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om relevanta behörighetskrav till gymnasieskolan.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka elevers möjligheter att välja ämnen och utbildningsinriktning i gymnasieskolan.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa alternativa kurser i kärnämnen på de yrkesinriktade programmen i gymnasieskolan.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka elevers rätt att välja skola.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbättra villkoren för fristående skolor.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utvärdering av skolor.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ansvarsutkrävande när skolor inte uppnår kvalitetskraven.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om resurser till skolan.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en parlamentarisk utredning om en nationell skolpeng.

4 Inledning

Skolan är en central del av välfärdspolitiken. Det är genom föräldrars uppfost-
ran och utbildningen i skolan som unga människor tillgodogör sig de kun-
skaper som krävs för att klara livet – både för framtida jobb och fortsatt ut-
bildning eller för att kunna fullgöra medborgerliga rättigheter och skyldighet-
er. Kunskap och bildning är ett självändamål och gör att vi växer som männi-
skor. Kunskap är makt, inte minst i meningen makt över den egna livssitua-
tionen.

En väl fungerande skola är basen för ett gott samhälle. Där ska samhällets
grundläggande värden värnas, såsom vikten av demokrati och respekt för det
unika människovärdet. Skolan ska ge unga människor redskap för att förstå
vårt samhälle, vår kultur och vår omvärld. Försvaret av demokrati och det
unika människovärdet kräver medborgare som kan tolka sin omvärld och som
kan skilja kunskap och vetande från vidskepelse och myter.

God utbildning är även en central del i det långsiktiga byggandet av Sve-
riges välstånd. Genom att avsätta en del av dagens välstånd för utbildning
investerar dagens vuxna generation i framtiden. Ett lands utbildningskvalitet
och kunskapsnivå är en betydande faktor i utvecklingen av den ekonomiska
tillväxtförmågan.

Fel! Okänt namn på

Tillgång till god utbildning borde vara en grundläggande rättighet för alla barn och ungdomar i Sverige. Så är det inte i dag. Likvärdigheten i grundskolan brister. Skolors kvalitet varierar starkt. Samtidigt som man arbetar mycket framgångsrikt på vissa skolor är det många barn och ungdomar som saknar stöd, motivation eller lust för lärande. År efter år lämnar en av tio elever grundskolan utan godkänt i svenska, matematik eller engelska. Endast tre av fyra elever klarar minimikraven på kunskaper i alla ämnen. Detta är oacceptabelt för Moderata samlingspartiet.

Det är en betydande ambitionssänkning för skolan som ägt rum. Regeringen har i praktiken släppt ambitionen att samtliga elever ska klara grundskolans grundläggande kunskapsmål. Debatten handlar i stället om hur nära målen eleverna kommer i vissa ämnen, främst matematik, svenska och engelska.

När eleverna i den svenska skolan presterar måttliga resultat i relation till elever i andra jämförbara länder anses det vara bra. Det är dock inte förenligt med målet att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation. Vi ser allvarligt på att Sverige fallit från en kunskapsmässig tätposition i förhållande till andra länder till att hamna i klungan av medelmåttiga länder.

En genomsnittlig sjundeklassare 1995 kunde ungefär lika mycket matematik som en åttondeklassare gjorde 2003. På åtta år har svenska elever tappat motsvarande ett skolårs kunskaper. I den jämförande internationella studien TIMSS uppvisade inget av de övriga deltagande länderna i studien en motsvarande försämring.¹

Bristerna inom utbildningssystemet har många orsaker. Den kanske viktigaste är att skolan har överlastats med uppgifter så att det som borde vara huvuduppgiften – kunskapsuppdraget – inte i tillräckligt hög grad har prioriterats.

Den övergång från en detaljreglerad till en målstyrd skola, som gjordes under 1990-talet, har inte fullföljts. Trots det komplexa uppdrag som lärare och skolledare har att utföra bakbinds de fortfarande av onödig detaljstyrning från stat och kommun. Oviljan att utvärdera elevers och skolors resultat gör att målstyrningen brister, vilket får konsekvenser för likvärdigheten i utbildningen.

Bristande ordning och reda i skolan skapar otrygghet hos elever och lärare och hindrar fokusering på kunskapsförmedling. Många lärare och skolledare känner att de saknar redskap för hantera bristande disciplin bland eleverna.

Även om det svenska utbildningssystemet sedan 1990-talet utvecklats i riktning mot ökad mångfald lyckas skolan ofta inte att möta varje elev utifrån hans eller hennes förutsättningar. Elever ges ofta inte förutsättningar att utveckla särskilda begåvningar eller intresseinriktningar. De elever som har inlärningsproblem eller är i behov av särskilt stöd får inte alltid den hjälp de behöver. Kunskapsbrister åtgärdas inte i tid, utan ”skickas vidare”, från lägre till högre skolår, från grundskola till gymnasium, från gymnasium till komvux och vidare till högskola eller yrkesliv.

¹ Skolverket (2004), ”TIMSS 2003”, *Rapport 255*.

Fel! Okänt namn på

När skoltiden inte används effektivt fördröjs debuten i arbetslivet. Debutåldern i arbetslivet har stigit från 22 till 25 år sedan början av 1990-talet. I den del detta beror på att unga människor genomgår en högre utbildning av god kvalitet är det bra. Men i den del den senarelagda debuten i arbetslivet beror på att det tar allt längre tid att klara av grundskolans och gymnasieskolans uppgifter är det dåligt. För den enskilde betyder det lägre livsinkomst, större studieskulder och kortare tid för att bilda familj, göra karriär, spara till investeringar i hus och annat som skänker livskvalitet och trygghet, och att spara eget kapital eller pensionspoäng för en tryggad ålderdom. För stat och kommun betyder det högre kostnader, och lägre skatteintäkter. För samhället betyder det färre som arbetar och bidrar till produktion och välfärdsskapande.

Den skolpolitik vi genom denna motion föreslår riksdagen att anta är konsekvent inriktad mot att stärka skolans kvalitet för alla barn, oavsett bakgrund eller hemort. Vår skolpolitik bygger på kunskap och utgår från eleverna.

De övergripande målen för den moderata skolpolitiken kan sammanfattas i tre punkter:

1. Elevernas kunskapsinhämtning ska förbättras. Alla elever ska få en utbildning anpassad efter hennes eller hans behov och förutsättningar samt ges möjligheter att nå kunskapsmålen. Alla ska komma till sin rätt.
2. Trygghet och studiero i skolan ska säkras. Det är en förutsättning för god kunskapsinhämtning och ska vara en rättighet för elever belagda med skolplikt. Elever, lärare och andra skolprofessionella har rätt till en bra arbetsmiljö.
3. Elevers rätt att välja skola och utbildningsinriktning ska stärkas.

5 Kunskaper i centrum

Kärnan i Moderata samlingspartiets skolpolitik är att sätta kunskap i centrum. Ett avgörande problem i den svenska skolan är att skolpolitiken på nationell och lokal nivå har belagt skolan med en lång rad uppgifter på ett sätt som medfört att skolans kunskapsuppdrag kommit i skymundan. I läro- och kursplaner har kunskapsmålen kommit i skymundan av rena processmål på ett sätt som inte var avsikten med den nya läroplanen för grundskolan (Lpo94). Målstyrningen av skolan har därför inte fungerat bra.

Härutöver har betydelsen av lärarnas kompetens och auktoritet under lång tid undervärderats. Ändå vet vi från forskning och erfarenhet att tydlig fokus på elevernas kunskapsinhämtning och goda lärarkunskaper är avgörande för ett gott resultat. De elever som har förlorat allra mest på skolpolitikens bristande kunskapsfokus är de som har störst behov av en bra skola – elever i behov av särskilt stöd och de som inte kan räkna med hjälp hemifrån.

5.1 Tydligare kunskapsmål

Erfarenheterna från bl.a. Skolverkets omfattande nationella utvärdering av elevernas resultat och kunskapsutveckling är att det råder ”målträngsel” i skolan.² Läro- och kursplanernas mål är för många och inom vissa ämnen för otydligt preciserade. Därutöver tillkommer de lokala målen i kommunernas skolplaner. De många målen ses ibland som inbördes oförenliga. Det skapar oklarhet bland lärare och elever över vad som faktiskt avses med de nationella målen. Följden har blivit en obalans i många skolors prioritering mellan kunskapsmål och processmål, där ämneskunskaperna har blivit nedprioriterade. Som resultat har eleverna blivit bättre på att samarbeta, söka information, och argumentera. Men de har blivit sämre på att avgöra relevansen i argumenten och att reflektera över ett konkret innehåll i den information de tagit fram. En stor andel av eleverna tar ställning på alltför bräcklig kunskapsgrund. Det ökade arbetet med processmålen har skett på bekostnad av lärarens fokus på innehållet i undervisningsuppdraget.

Staten ska etablera de nationella kvalitets- och kunskapsmål som elever ska nå, och utvärdera hur väl målen nås. För att göra utvärderingar möjliga krävs tydligt formulerade mål. Vi föreslår därför att Skolverket ges i uppdrag att göra en översyn av målen i kursplaner och program mål. Översynen ska syfta till att minska antalet mål för skolan, betona kunskapsuppdraget och precisera kunskapsmålen i varje ämne. Vidare anser vi att regeringen ska ges i uppdrag att revidera läroplanen för grundskolan och skollagen så att det tydligt och klart framgår att skolans huvuduppgift är kunskapsuppdraget. Vi föreslår också att de kommunala skolplanerna avskaffas, eftersom de tillför ytterligare lokala mål som ökar målträngseln.

5.2 Uppvärdera de tidiga skolåren och barns lust att lära

Grunden för goda kunskapsresultat läggs tidigt. Forskningen visar att barn tidigt har en språklig medvetenhet som lägger grunden för läs- och skrivinläringen. Det finns en växande förståelse för att små barns språkliga förmåga kan utvecklas genom lek och stimulans. Det finns en koppling mellan barns språkliga utveckling och förmågan att ta till sig matematiska symboler och begrepp. Genom att ta till vara tiden i förskolan väl kan barn ges en grund som underlättar för dem att knäcka läskoden samt att senare lära sig skriva och räkna.

Tidig upptäckt av eventuella problem i språkutvecklingen gör det möjligt att undvika att barn längre fram i tiden får problem med läs- och skrivinläringen.

² Skolverket (2004), ”Nationella utvärderingen 2003. Huvudrapport”, *Rapport 253*.

Fel! Okänt namn på

Förskolan har således ett viktigt pedagogiskt uppdrag för att ta till vara små barns lust och möjlighet att lära. Detta behöver kompletteras med möjligheter för förskolepersonalen till kompetensutveckling.

Ett antal studier visar att det finns ett positivt samband mellan tidig skolstart och elevers kunskapsinhämtning. Detta gäller framför allt för barn från hem där föräldrarna saknar högskoleutbildning och barn från familjer med annat modersmål än svenska. Men i Sverige sker skolstarten senare än i andra jämförbara länder. Det vanliga i Europa är att skolstarten sker vid sex års ålder eller tidigare. I flera länder sker också skolstarten med en mycket hög grad av flexibilitet. Ett exempel är Nederländerna, där barnen kan börja skolan dagen efter de har fyllt fyra år, men senast vid fem års ålder. Att praktiskt taget alla svenska sexåringar börjar förskoleklassen, trots att denna är frivillig, visar att föräldrar är medvetna om vikten av tidigt lärande.

Ett år, eller t.o.m. ett halvt år, är en mycket lång tid för en sex- eller sjuåring. Skillnaden i mognad mellan ett barn fött i januari respektive december samma år kan vara mycket stor. Resultatet av att de i dag regelmässigt börjar grundskolan samtidigt kan bli att det yngre barnet får en sämre skolstart än vad som annars hade varit möjligt. Skolstart vid fel tidpunkt kan föra med sig att elever får svårt att ta till sig undervisningen och kan gå hela skoltiden med en ständig känsla av att ligga efter. Möjlighet till flexibel skolstart måste finnas, med såväl höst- som vårintagning.

Skollagen bör ändras så att skolplikten tidigareläggs och infaller fr.o.m. det år barnet fyller sex år, med rätt att påbörjas fr.o.m. det år barnet fyller fem år. Det ska vidare framgå att skolstart under såväl höst som vår är tillåtet. Förskoleklassen övergår därmed till att bli ett nytt obligatoriskt år i grundskolan, samtidigt som stort utrymme för flexibel skolstart ges. Genom denna förändring får det som i dag är förskoleklass ett tydligare kunskapsuppdrag och skolans resurser kan utnyttjas mer effektivt. Sverige får en tioårig grundskola.

5.3 Stärk lärarnas kompetens och läraryrkets status

Välutbildade lärare är en nyckelresurs för en skola med fokus på kunskapsuppdraget. Den socialdemokratiska regeringen fokuserar i stället på behovet av ”fler vuxna” i skolan. Det allra mest centrala glöms ofta bort, nämligen *vilka* det är som ska undervisa eleverna. Från forskning och erfarenhet vet vi att lärarnas kompetens – i termer av ämneskunskaper, pedagogisk förmåga, erfarenhet i yrket m.m. – är central för elevernas kunskapsinhämtning.

I dag står vi i ett läge där en hög andel lärare saknar antingen utbildning i undervisningsämnet eller i pedagogik. Av de lärare som läsåret 2002/03 undervisade i matematik årskurserna 7–9 var andelen obehöriga mätt på detta vis över 30 procent. Det var också fallet inom NO-ämnena och inom historia, svenska och engelska. Av de lärare som undervisade i samhällskunskap ut-

gjorde andelen närmare 40 procent.³ Samtidigt som lärarbristen är stor har den nya lärarutbildningens kvalitet starkt kritiserats av Högskoleverket.⁴ Brister från den förra lärarutbildningen, framför allt den svaga forskningsanknytningen, kvarstår. Utbildningen har dessutom inte alltid omfattat kurser som ger nödvändiga kunskaper för läraryrket, såsom kunskaper i utvärdering och betygssättning samt i mobbningsförebyggande åtgärder.

Sverige har en av de äldsta lärarkårerna i OECD. Vi står inför en stor pensionsavgång. Inom de närmaste åren kommer just de lärare som har lång erfarenhet och i regel också har såväl pedagogisk som ämnesmässig utbildning att lämna skolan.

Kvalificerad kompetensutveckling, såsom fördjupning i undervisningsämnet genom högskolestudier eller skolnära forskning, förekommer endast sporadiskt. Lärare i Sverige uppger i lägre utsträckning än lärare i jämförbara länder att de ges möjlighet till kvalificerad kompetensutveckling.⁵

Moderata samlingspartiet anser att insatser måste göras för att stärka lärarnas kompetens och skapa förutsättningar för kvalificerad fortbildning och skolutveckling. Lärarnas roll i skolan har förändrats och i dag är deras roll mer betydelsefull än kanske någonsin tidigare. I den målstyrda skolan krävs att läraren förmår anpassa undervisningen så att varje elev ges möjlighet att uppnå målen. Det krävs regelbunden uppföljning och utvärdering av elevens utveckling mot målen samt identifiering av eventuella behov av stödinsatser. Läraren ska också förverkliga de nationella kunskapsmålen och planera uppläggningsen av undervisningen utifrån det. Att klara dessa roller kräver såväl djup i ämneskunskaper som god pedagogisk förmåga. Det är otillräckligt att tala om lärares "behörighet" i termer enbart av lärarutbildning. Vi anser att de som undervisar i skolan ska ha lärarutbildning i undervisningsämnet och för den skolform man arbetar inom.

Mot denna bakgrund anser vi att det behövs en rad insatser för att stärka lärarnas kompetens och läraryrkets status.

Det behövs en statlig satsning för att öka lärares möjligheter till akademisk fortbildning och till att bedriva forskning. Det är också viktigt att lärare ges möjlighet att göra karriär inom yrket. Vi föreslår därför att riksdagen beslutar tillsätta en parlamentarisk utredning om ett statligt sanktionerat system för auktorisation av lärare. Syftet med dessa förslag är att öka skolkvaliteten genom att fokusera på kompetensen hos lärarkåren, ge incitament för fortbildning och, på sikt, öka läraryrkets status.

Det är av stor vikt att öka andelen lärare som har lärarutbildning med adekvata ämnen för adekvat skolform. Vi föreslår därför också att nya vägar öppnas till läraryrket. Det behövs bättre möjligheter för den som har ämneskunskaper eller undervisningserfarenhet att få sina kunskaper validerade och

³ Skolverket (2004), "Nationella utvärderingen av grundskolan 2003", *Rapport 250*, tabell 149.

⁴ Högskoleverket (2005), "Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor", *Högskoleverkets rapportserie 2005:17*.

⁵ Skolverket (2004), "TIMSS 2003", *Rapport 255*.

Fel! Okänt namn på

därefter kunna komplettera sin utbildning. Vi anser vidare att Högskoleverket ska ges ökade möjligheter att godkänna alternativa lärarutbildningar.

Lärarutbildningen måste kvalitetssäkras. Dels måste den hålla en hög akademisk kvalitet, dels ska den förbereda lärarstudenterna för läraryrket. Högskoleförordningens examensordning för lärarexamen ska vara tydlig så att kraven på ämneskunskaper för ämneslärare stärks och kunskaper i betygssättning och bedömning samt mobbningsförebyggande åtgärder görs obligatorisk för alla lärare. De delar av lärarutbildningen som är gemensamma oavsett utbildningens inriktning ska minskas i omfattning.

5.4 Främja skolnära forskning och en kvalificerad skolutveckling

Skolnära forskning och utveckling behöver främjas. Skolans utveckling behöver i högre grad vara baserad på forskning och beprövad erfarenhet. Lärare ska inte behöva vara hänvisade till enbart sin egen personliga erfarenhet. Det kräver satsningar på skolnära forskning och utvärdering men också på att sprida kunskap om de för skolan relevanta forskningsresultaten. Det behövs en koppling mellan skolnära forskning, kunskapsutveckling och aktiva lärare, skolledare och beslutsfattare. Lärarna måste ges möjlighet att utveckla yrkets kunskapsbas.

Vi föreslår att ett institut för skolnära forskning och utveckling inrättas. Institutet ska bl.a. sammanställa forskningsresultat, utveckla samspelet mellan forskning och profession och sprida resultat till profession, beslutsfattare och allmänhet. Ökade resurser behöver anslås till skolnära forskning. Institutet ersätter Myndigheten för skolutveckling.

6 Varje elev ska nå målen

Alla elever ska enligt dagens styrdokument ha uppnått de grundläggande kunskapsmålen för år nio efter genomgången grundskola. I skollagen anges att alla elever ska ha tillgång till en likvärdig utbildning. Så är det dock inte i realiteten. En av fyra når inte de grundläggande kraven i ett eller flera ämnen. En av tio får inte godkänt i svenska, engelska eller matematik. Ungefär lika stor andel når inte målen i NO-ämnena. Mer detaljerad information om kunskapsläget inom olika ämnen ges av elevernas resultat på de obligatoriska nationella proven år nio. Tillgången till sådan information för grundskolan är dock mycket begränsad, eftersom sådana prov enbart ges i tre ämnen och är obligatoriska bara i år nio. Resultatet från det nationella delprov som testar läsförmågan sista året i grundskolan visar att närmare 17 procent av pojkarna med svensk bakgrund inte når upp till godkänd nivå.⁶

⁶ Skolverket (2005), Utbildningsresultat riksnivå, rapport 257.

Fel! Okänt namn på

Tack vare Skolverkets nationella utvärdering av elevernas kunskaper i de flesta av grundskolans ämnen vet vi numera också något om kunskaperna i andra ämnen än matematik, svenska och engelska.⁷ Därutöver har ett urval elever deltagit i de internationella studierna PISA och TIMSS, vars syfte är att mäta kunskaperna inom främst matematik- och naturorienterande ämnen, men även av läsförståelse. Resultaten av dessa studier gör det inte bara möjligt att dra slutsatser om kunskapsutvecklingen inom den svenska skolan de senaste åren, utan också om hur elevernas kunskaper står sig i förhållande till andra jämförbara länder.

Sammanfattar vi resultaten från Skolverkets nationella utvärdering av skolan (NU 2003) och de senaste internationella studierna av elevernas resultat (PISA och TIMSS 2003) ges en entydig bild av stora brister i ett flertal viktiga ämnen. Spridningen i elevers resultat växer, såväl mellan skolor som mellan kommuner. I synnerhet elever i behov av stöd klarar sig sämre 2003 än för några år sedan. Antalet högpresterande ökar inte. Skolan klarar i lägre grad av att kompensera för elevers socioekonomiska bakgrund – faktorer som exempelvis föräldrarnas utbildningsnivå förklarar en större del av elevers prestationer än för några år sedan.⁸ Pojkar klarar sig genomgående sämre än flickor. Jämfört med elevers kunskapsutveckling i andra länder finns tendenser att kunskapsutvecklingen i Sverige hamnat på efterkälken i matematik och naturvetenskapliga ämnen. Svenska elever har tidigare presterat relativt bra i läsförståelse, men även här går utvecklingen åt fel håll. Några länder ökar försprånget i förhållande till Sverige medan andra närmar sig vår nivå. Detta trots att Sverige är ett av de länder som avsätter störst resurser till skolan.

Elever i den obligatoriska grundskolan har rätt till en skolgång som ger förutsättningar för dem att uppnå de grundläggande målen i varje ämne. I dag är det så pass många elever som inte uppnår Godkänd i år nio att det knappast kan bero enbart på elevers bristande ansträngning. Skillnaden i resultat mellan elever är betydande inom skolorna, vilket tyder på behov av att förbättra skolornas möjligheter att ge en individanpassad undervisning.

Den enda obligatoriska uppföljningen av elevers kunskaper sker i dag i år åtta, när betyg introduceras. De första, och enda, obligatoriska nationella proven i grundskolan ges år nio i svenska, engelska och matematik. Det är för lite, för sällan och för sent. Det krävs en förskjutning av fokus på elevernas kunskapsinhämtning från grundskolans sista år till de tidiga åren, så att kunskapsluckor kan upptäckas och elever få stöd i tid.

⁷ Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU-03). Se Skolverkets rapporter nr 250-253, 2004.

⁸ Skolverket (2004), "PISA 2003", *Rapport 254*.

Fel! Okänt namn på

6.1 Kontrollstationer – ingen elev ska osedd gå igenom grundskolan

Att varje elev ska nå grundskolans kunskapsmål är grunden för moderat skolpolitik. Den nationella skolpolitiken måste sända tydliga signaler om vikten av att elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen så tidigt som möjligt fångas upp. Alla elever ska bli sedda. Skolor behöver fler möjliga verktyg för att bedöma var eleven står kunskapsmässigt i de olika ämnena, särskilt under de tidiga skolåren. Det behövs system för att säkerställa tidig uppföljning av elevers kunskapsutveckling och för att förtydliga varje elevs rätt till stöd för att nå målen. Många skolor arbetar redan så på frivillig grund, men på långtfrån alla håll är det så. De kontrollstationer vi föreslår nedan etablerar en ny miniminorm för uppföljning av elevernas kunskapsinhämtning.

Vi föreslår att obligatoriska ”kontrollstationer” införs i år 2, 5 och 8. Kontrollstationerna ska innebära att nationella prov i olika ämnen ges, att elevens rätt till stöd för att nå målen tydliggörs och att skolor ska erbjuda stöd eller den extra undervisning som behövs för att eleven ska nå målen. I år 2 ska kontrollstationen fokusera på läsförståelse, eftersom det lägger grunden för övrig inläring. Nationella mål i svenska införs. I år 5 ska fokus vara på svenska, engelska samt matematik. I år 8 ska samtliga obligatoriska ämnen utom de estetisk/praktiska ingå. Även i år 9, då slutbetyg ska sättas i enlighet med de nationella betygskriterierna, sker en kontrollstation som inkluderar nationella prov och erbjudande om stöd.

Kontrollstationerna ska signalera behov av extra insatser på ett så tydligt sätt att det inte kan förbises. Problem ska inte kunna döljas, förnekas eller skickas vidare. Insatser ska omedelbart vidtas för att åstadkomma förbättring.

Avsikten är att blotta vetskapen om att kunskapsituationen för varje elev återkommande måste klargöras och redovisas av skolan ska leda till höjda ambitioner. Likaså kan motivationen för äldre elever i skolan öka i medvetande om att kontrollstationen kommer.

Vi vill förtydliga kraven på att skolan tar ansvar för att alla elever når målen i alla ämnen, och på att kommunerna ställer tillräckliga resurser till förfogande.

6.2 Individuella utvecklingsplaner

Information om elevens kunskapsinhämtning och utveckling ska följa eleven genom skoltiden. När så inte är fallet hindras individualisering av undervisningen och det blir också extra svårt för en ny lärare eller skola att avgöra hur undervisningen kan anpassas till elevens behov. Vissa skolor har utvecklat individuella utvecklingsplaner eller s.k. portfolios, som verktyg för individualisering av undervisningen.

Vi vill att alla barn ska ha tillgång till en individuell, skriftlig utvecklingsplan från och med första året i grundskolan. Denna ska följa eleven genom grundskolan och fungera just som ett verktyg för individanpassad undervisning. Här ska elevens behov av extra tid, undervisning eller annat behov av

stöd anges. Ansvarsfördelningen mellan elev, skola och föräldrar ska tydliggöras och anpassas efter elevens ålder. För elever som inte klarar kunskapsmålen i år 2, 5 eller 8 ska utvecklingsplanen anpassas av skolan i samarbete med elev och föräldrar. Utvecklingsplanen ska kunna kompletteras med betygsliknande omdömen.

6.3 Nationella prov tidigare och i fler ämnen

Höga kvalitetskrav och nationell likvärdighet i kvaliteten på utbildningen behöver säkerställas. Obligatoriska nationella prov tidigare i grundskolan och i fler ämnen bidrar till detta.

Vi föreslår att obligatoriska nationella prov införs i samband med kontrollstationerna: för år 2 i läsförståelse och år 8 i samtliga ämnen utom de praktisk/estetiska. De nationella proven i svenska, engelska och matematik för år 5 blir obligatoriska. Nationella prov införs även i samtliga teoretiska ämnen det sista året i grundskolan. Vid sidan av detta ska provbanken med frivilliga nationella prov och tester utvecklas.

6.4 Betyg tidigare och i fler steg

Betygssystemet är målrelaterat och syftar till att informera eleven om var hon eller han befinner sig i sin kunskapsutveckling i förhållande till målen. Informationen som betygen ger bidrar till elevens och föräldrarnas förståelse för vilka ansträngningar och insatser som behövs för att eleven ska ha möjlighet att uppnå sina egna ambitioner.

I dag introduceras betyg i år 8. Det är vid en extremt sen tidpunkt i elevens perspektiv. Bara ett läsår återstår för att komma i kapp i de fall man riskerar att inte nå målen.

Vi har en målstyrd skola där alla elever ska ges möjligheter att utvecklas utifrån sina förutsättningar och nå minst de grundläggande målen. I ljuset av detta är det obegripligt att Skolverket tvingas ägna resurser åt att utreda skolor som misstänkts ge betygsliknande omdömen. Det är orimligt att lärarna förbjuds använda ett beprövat, effektivt verktyg för att informera elever och föräldrar om läget.

Vi föreslår att förbudet mot betyg och betygsliknande omdömen före år 8 tas bort. Därmed blir det möjligt för de skolor som önskar att komplettera den individuella utvecklingsplanen med sådan information fr.o.m. grundskolans första år. Vi föreslår vidare att beslut tas för att göra betyg obligatoriskt fr.o.m. år 5. Det ger en tydlig signal om vikten av att elever och föräldrar i ett tidigt skede ges tydlig information om var eleven befinner sig i förhållande till målen i alla ämnen. Med tidiga obligatoriska betyg kan också kvaliteten i utvecklingssamtalen förbättras, genom att lärarna måste kunna motivera och förklara grunderna för betygssättningen i varje ämne för elev och föräldrar. En ökad användning av betyg i skolan är ett viktigt led i att öka måluppfyllelsen och minska stressen för eleverna det sista året i grundskolan.

Fel! Okänt namn på

Dagens tre betygssteg Godkänd, Väl godkänd och Mycket väl godkänd upplevs av många elever som alltför få steg. Fler betygssteg kan bidra till att eleverna i högre grad upplever sig rättvist bedömda. Vi tror också att det kan öka motivationen för många elever. Vi anser därför att betyg ska ges i fler steg än i dag.

För att öka elevernas rättssäkerhet anser vi att bestämmelser om omprövning av betyg ska införas. En elev ska ha rätt att få betygssättningen bedömd av rektor och en annan lärare än den som ursprungligen satt betygen.

Utöver detta införs i såväl grundskola som gymnasieskola en rätt att inom viss tid efter avslutad utbildning tentera upp ett betyg.

6.4.1 Likvärdigheten i betygssättningen måste stärkas

Likvärdigheten i den betygssättning som görs sista året i grundskolan och i gymnasiet måste ökas. Grund- och gymnasieskolans slutbetyg fyller en särskild funktion i och med att dessa ligger till grund för elevens antagning till gymnasieskolan, respektive högskola och universitet. I matematik, svenska och engelska finns resultat från nationella prov att stämma av betygen mot.

Vårt förslag att förtydliga kunskapsmålen i alla ämnen och att nationella prov införs i alla teoretiska ämnen i år 9 innebär att de nationella målen och betygskriterierna förtydligas för lärarna när de ska sätta slutbetygen. Därmed ges en viktig grund för att förbättra likvärdigheten i betygssättningen.

6.4.2 Kursbetyg i en kursbaserad gymnasieskola

Regeringen har drivit igenom att betygssystemet i gymnasieskolan återigen ska ändras. Beslutet innebär stora kostnader. Det genomförs dessutom i ett skede där gymnasieskolan på kort tid har genomgått stora reformer och försökt anpassa sig till nya förutsättningar. Det viktigaste nu borde vara att stärka kvaliteten och motverka den stora utslagningen av elever, som hoppar av utan att fullgöra gymnasieutbildningen. Beslutet om att på kort tid byta betygssystem har dessutom tagits utan koppling till högskolans antagningssystem. Det ger stor osäkerhet för eleverna om vad som kommer att gälla. Införandet av det nya betygssystemet kommer också att begränsa elevens valmöjligheter.

Att övergå till ämnesbetyg i en kursbaserad gymnasieskola är helt ologiskt. Det är fel att prioritera stora resurser för detta. Vi föreslår att riksdagen beslutar upphäva beslutet om att införa ämnesbetyg i gymnasieskolan och att i stället behålla kursbetygen.

6.5 Ta bort regler som hindrar individanpassning och nytänkande

Skolor måste ges ökad frihet att själva besluta hur undervisningen ska utformas. I alla de lagar, förordningar och andra styrdokument som reglerar skolan finns regler som skapar onödigt byråkrati. Där finns också regler som förhindrar nytänkande och anpassning till lokala förhållanden och enskilda elevers

behov. Det främsta exemplet på detta är den centralt reglerade tidsanvändningen i skolan. Tidsstyrningen reglerar antalet timmar, dagar och år eleverna ska befinna sig i skolans lokaler samt hur undervisningstiden ska fördelas över olika ämnen. Avsikten var ursprungligen att garantera en likvärdig utbildning. Vi har nu under lång tid kunnat konstatera att likvärdigheten brister och svårigheterna blir allt större för skolorna att kompensera för elevernas bakgrund. Problemet med tidsstyrningen är att det är en helt och hållet kvantitativ styrning som på intet sätt garanterar en likvärdig *kvalitet* i utbildningen. Spenderar eleven bara tillräckligt många år i grundskolan anses skola och huvudman ha uppfyllt sina åtaganden, oavsett om eleven fått det stöd hon behöver eller inte, och oavsett om eleven nått målen eller inte. Det förhindrar en elev, som av någon anledning kommit efter i ett ämne, att ges stöd i form av t.ex. tillfälligt utökad undervisningstid i ämnet för att komma i kapp, alldeles oavsett om detta skulle ge eleven möjlighet att nå målen. Det statliga regelverket ger också utrymme för en omfattande kommunal byråkrati, i stället för att garantera lärare och rektorer det beslutsutrymme de behöver.

Dagens detaljerade tidsstyrning hör inte hemma i den målstyrda skolan. Den behöver ersättas med målstyrning inriktad på elevernas uppnående av kunskapsmålen. Vi föreslår därför att timplanen avskaffas och ersätts med en stärkt utvärdering av skolors kvalitet. Vidare föreslår vi att skollagen ändras så att en förlängning av skoltiden eller läsåret blir möjlig. Skolplikten ska fortsättningsvis också upphöra det kalenderår då barnet fyller 16 år, men ska kunna upphöra tidigare om målen för grundskolan uppnåtts.

Regler som förhindrar nytänkande, lokala anpassningar och effektiviseringar ska avskaffas. Det gäller t.ex. Skolverkets detaljerade föreskrifter om hur ett betyg ska se ut. Om dessa i stället utformas som minimikrav ges utrymme för skolor att ge dem en annan utformning med ytterligare information, t.ex. med frånvaroredovisning i betyget. Vidare föreslår vi att förbudet mot entreprenader och de regler i grundskoleförordning som kraftigt begränsar möjligheterna att ge undervisning på annat språk än svenska avskaffas.

6.6 Särskilda insatser för att stärka kunskaperna i matematik och naturvetenskap

Sverige måste stå sig kunskapsmässigt väl i internationell jämförelse för att inte förlora i konkurrenskraft. Kunskaper i matematik och de naturorienterade ämnena är av central betydelse i detta avseende. Samtidigt visar såväl resultaten från de nationella proven, Skolverkets nationella utvärdering av skolan, de internationella studierna TIMSS 2003 och PISA 2003 samt Högskoleverkets utvärderingar av nybörjarstudenternas förkunskaper i matematik på universitet och högskolor påtagliga kunskapsbrister inom just dessa ämnen.

Mot bakgrund av detta bedömer vi att en särskild kraftsamling behövs för att öka måluppfyllelsen och stärka elevernas kunskaper och färdigheter i dessa ämnen. Vårt förslag om en nationell matematik- och NO-satsning fokuserar på att stärka lärarnas kompetens och att ge skolorna utrymme för mer

Fel! Okänt namn på

laborationer i undervisningen. Våra högre krav på undervisningen inom dessa ämnen gör att vi tillför kommunerna statliga medel för detta. Satsningen ska göras i samarbete med lärare och skolledning, näringsliv, kommuner, universitet och högskolor.

7 Stärkt trygghet och studiero i skolan

Skolan ska vara en trygg arbetsmiljö, med ordning och reda, präglad av respekt för andra människor. I en otrygg arbetsmiljö blir arbetet lidande och effektiv kunskapsförmedling omöjlig. Elever belagda med skolplikt har rätt att kräva en trygg skola.

Det behövs insatser av flera slag för att säkra en trygg skolmiljö med ordning och arbetsro. Lärare och rektorer behöver ges ökade befogenheter att påverka undervisningsmiljön. Det behövs system för att sprida kunskap om vetenskapligt utvärderade och baserade mobbningsförebyggande program till skolorna. Kraven på skolornas mobbningsförebyggande arbete behöver skärpas.

Vi föreslår följande förändringar i skollagen. Skolor ska i lag ges rätt att flytta eller, för viss tid, avstänga elever som mobbar eller begår brott. Skolor ska ges befogenhet att omhänderta knivar, andra vapen och störande föremål. Krav införs på att alla misstänkta brott som begås i skolan ska polisanmälas av skolan.

Vi föreslår att det införs tydliga kvalitetskrav på de mobbningsförebyggande åtgärdsprogram som skolorna använder sig av. Examensordningen för lärarexamen måste revideras så att krav på kunskaper om hur mobbning bekämpas införs.

8 Relevanta behörighetskrav till gymnasieskolan

Antagningsreglerna till gymnasieskolan, såväl som till högskolan, behöver utformas så att kraven görs mer relevanta. Antagningskraven ska bättre spegla studenternas möjligheter att klara av den utbildning de antas till. Den höga andelen avhopp och den utdragna studietiden på gymnasiet tyder på att antagningsreglerna inte sänder rätt signaler. Många elever som i dag kommer in på gymnasiet har inte tillräckliga kunskaper för att klara gymnasiestudier, trots att de uppfyller de formella behörighetskraven. Samtidigt säger Högskoleverkets utvärderingar att nybörjarstudenterna har för låga förkunskaper för att klara en högre utbildning. Högskolans antagningsregler ger starka signaler till eleverna på gymnasienivå. I dag premieras ”taktikläsning”, och val av lätta ämnen på bekostnad av djupare kunskaper. Ofta lönar det sig bättre att komplettera på komvux än att redan från början läsa relevanta ämnen. Komvux ska dock vara till för dem som senare i livet vill komplettera sina gymnasie-

estudier, inte för att vara ett konkurrensinstrument för dem som redan har genomgått en gymnasieutbildning. Såväl gymnasieskolans som högskolans behörighetskrav behöver förändras så att de avspeglar de förkunskaper som krävs.

Vi föreslår att behörighetskraven till gymnasieskolan stegvis höjs och breddas genom att en meritvärdesgräns införs, utöver krav på godkänt i specifika ämnen.

Vi föreslår vidare att möjligheterna att efter avslutad gymnasieutbildning läsa om kurser vid komvux avskaffas och ersätts med en möjlighet att tentera upp betyg under gymnasietiden. Möjlighet att tentera upp kurser efter avslutad gymnasieutbildning ska finnas.

Rätt ska ges för vuxna att vid komvux läsa de gymnasiekurser som ger behörighet till universitet och högskolor, men som man tidigare inte läst. För elever som läst yrkesinriktade program på gymnasiet och behöver komplettera flera ämnen föreslår vi att ett särskilt ”collegeår” inrättas på komvuxnivå. Studierna bör bedrivas i hög takt och endast fokusera på det som ger högskolebehörighet.

9 Stärk elevers rätt att välja skola och utbildningsinriktning

Elevers behov av en god utbildning som ger henne eller honom så goda möjligheter som möjligt att förverkliga sitt livsprojekt måste vara centralt för skolpolitiken. Alla elever – såväl elever med inlärningsproblem som elever med speciella begåvningar – ska få sina behov mötta och ges det stöd de behöver.

Det måste finnas utrymme för eleverna att göra aktiva val av utbildningsinriktning och skola. Det bidrar till goda resultat och att varje elev får möjlighet att växa utifrån sina förutsättningar.

Ökad valfrihet för elever är således ett viktigt led i att förbättra kunskapsinhämtningen, klara grundskolans mål och minska utslagningen av elever från gymnasieskolan.

9.1 Öka elevernas möjlighet att välja utbildning efter fallenhet och intresse

Betydelsen av ökad valfrihet är kanske störst på gymnasiet. Ökad valfrihet innebär inte att antalet möjliga kursval behöver öka; snarare kommer ökade kvalitetskrav att leda till att många av dagens ”hobbybetonade” kurser försvinner. Däremot utgår Moderata samlingspartiets politik ifrån att gymnasieskolan är en frivillig skolför. Det innebär att det obligatoriska inslaget i gymnasieskolan kan minska för att öka utrymmet för karaktärsämnen och egna val. Vi föreslår att antalet kärnämnen minskar till fem (svenska, engelska, matematik, samhällskunskap och historia).

Fel! Okänt namn på

I dag är motsvarande ett av de tre gymnasieåren gemensamt för alla elever, oavsett vilket program de går, något som ger ytlighet och orsakar utslagning. Våra förslag innebär att det i gymnasieskolan ska finnas en studieförberedande inriktning, som leder till en akademisk examen och behörighet för högskolestudier, samt en yrkesinriktning som leder till en yrkesexamen och anställningsbarhet i yrket.

Den gymnasiala yrkesutbildningen ska syfta till att ge anställningsbarhet i yrket, inte till högskolebehörighet så som är fallet i dag. Profileringen av de yrkesinriktade programmen tillåts öka genom att alternativa kurser i kärnämnen införs. Samtidigt tillförsäkras alla gymnasieelever möjligheten att få högskolebehörighet genom införandet av ”garanterade kurser”, som ska tillhandahållas av alla gymnasieskolor. Dessa ska omfatta dagens kärnämneskurser. Möjlighet ska också finnas att efter gymnasiet läsa in högskolebehörighet på komvux.

Vi föreslår också att en modern lärlingsutbildning skapas. Den kan vara kopplad till en gymnasieutbildning men har andra mål än den skolförlagda utbildningen. För den som går lärlingsutbildning ställs inte krav att läsa kärnämnen, men genom kopplingen till en gymnasieutbildning ges möjlighet att läsa gymnasieämnen i den utsträckning eleven vill.

9.2 Stärk elevernas rätt att välja skola

Även om alla elever enligt skollagen ska ha rätt att välja mellan olika kommunala skolor kan den rätten i praktiken vara kraftigt inskränkt lokalt. Även möjligheten att välja en kommunal skola i en annan kommun är oftast liten. Ökade möjligheter att välja mellan olika skolor kräver i sin tur att det råder lika villkor för alla skolor oavsett huvudman. Våra förslag om ökad frihet för alla skolor leder till att de kommunala skolorna ges ökad möjlighet att konkurrera på lika villkor med de fristående skolorna. Vi vill ge kommunala skolor minst lika stor frihet som de fristående skolorna har i dag. Våra förslag undanröjer också onödiga hinder som i dag finns för fristående skolor och stärker deras rättssäkerhet.

För att öka möjligheten för elever att välja mellan olika kommunala skolor bör skollagens bestämmelser i detta avseende stärkas. Resurserna i skolan bör följa eleverna även i den kommunala skolan.

Vi uppmanar kommunala självstyrande skolor som en separat juridisk person, med en ekonomi avskild från kommunens och med kommunal huvudman, men lydande under samma regler som de fristående skolorna.

Villkoren för fristående skolor förbättras genom att Skolverkets handläggning av ansökningar påskyndas och genom att kravet att redan vid ansökningstillfället ha löst lokalfrågan slopas. Tillsynen av friskolor ska fortsatt skötas av Skolverket. Reglerna för ersättning till friskolor behöver preciseras, beslut ska ske snabbare och enklare kunna prövas i domstol. Friskolor får rätt till ersättning för fritidsverksamhet i anslutning till skolan enligt samma regler som gäller de kommunala skolorna. Kravet att en friskola måste ha minst 20

elever för att ha rätt till bidrag avskaffas, så att utrymmet t.ex. för glesbygds-skolor ökar.

10 Utvärdera varje skola och inför ansvarsutkrävande för skolors kvalitet

En förutsättning för att mål- och resultatstyrningen av skolan ska leda till ökad kvalitet är att utvärdering och ansvarsutkrävande stärks. Ett formellt system för utvärdering måste också finnas för att säkerställa nationell likvärdighet och måluppfyllelse, samt att de till skolan anslagna skattemedlen används på ett ansvarsfullt sätt.

Skolverkets utbildningsinspektion har inneburit en förbättring av möjligheterna att granska hur väl skolor och skolhuvudmän når upp till målen. Fortfarande finns dock betydande brister, särskilt avseende granskning av hur väl kunskapsmålen uppnås. Större inslag av nationella prov, enligt vad som förslagits ovan, underlättar självfallet granskningen, men fortfarande brister både de resurser som anslås till granskningen och möjligheterna att vidta åtgärder mot skolor som brister.

Vi anser att Skolverkets utbildningsinspektion bör ges i uppdrag att fokusera på utvärdering av skolor utifrån hur väl kunskapsmålen uppfylls. Både uppnående- och strävansmål ska ingå i bedömningen. Varje skola ska utvärderas minst vart tredje år och granskningen ska ske på lika villkor för alla skolor, oavsett huvudman.

Skolor som inte möter kraven ges en viss tid för att förbättra resultaten. Skolverket bör ges befogenhet att om så inte sker vidta åtgärder mot skolan, t.ex. kräva att skolledningen byts ut eller att skolans verksamhet startas om. Vid bedömningen av en skolas kunskapsresultat ska hänsyn tas till elevernas förutsättningar, så att en skola inte "straffas" för att den t.ex. har många elever i behov av särskilt stöd.

11 Resurserna till skolan

Ansvar för finansieringen av skolan vilar i dag huvudsakligen på landets kommuner. Statens finansieringsansvar på skolans område begränsar sig till lärarutbildningen, forskning och framtagande av nationella prov och andra nationella utvärderingsinstrument. Vi vill på sikt låta staten överta ansvaret för finansieringen av skolan genom införandet av en nationell skolpeng. En sådan förändring kräver dock ett omfattande förberedelsearbete och omsorgsfulla utredningar. Vi föreslår därför att en parlamentarisk utredning om en nationell skolpeng tillsätts. Det innebär att en övergång till nationell finansiering inte är möjlig under mandatperioden 2006–2010, utan att de nuvarande finansiella ansvarsförhållandena i sina huvuddrag bör bestå.

Fel! Okänt namn på

Statens huvudsakliga finansiella ansvar är mot den bakgrunden dels att svara för att kommunerna har ekonomiska förutsättningar att utföra sitt uppdrag och att ytterligare statliga uppdrag till kommunerna finansieras, dels att staten tar ansvar för att säkerställa en rätt dimensionerad och högkvalitativ lärarutbildning och en väl fungerande utbildningsinspektion. Staten kan vidare genom minskad detaljreglering av kommunerna, både på skolans område och på andra områden, medverka till att resurser frigörs till prioriterade områden, som t.ex. satsningar på bättre skola. Ökad fokus på uppnående av skolans kunskapsmål bidrar likaledes till detta. Staten kan också bidra till att resurser används effektivare genom att inte förse statliga anslag till kommunerna med kostnadsdrivande villkor. Vi avvisar den styrning av skolans resursanvändning som de s.k. Wärnerssonpengarna inneburit.

Finansieringsprincipen måste respekteras. Det innebär att ökade statliga krav på kommunerna ska åtföljas av ökad statlig finansiering. Eftersom kostnaden för många reformer är svår att bedöma måste också en uppföljning ske av att anslagsförändringar till kommuner varit rätt avvägda. Det krävs också finansiering, via tillförsel av nya medel eller omprioriteringar, av de satsningar som faller direkt inom ramen för statens finansieringsansvar.

Vi höjer de generella bidragen till kommunerna för att möjliggöra en satsning på de kommunala kärnverksamheterna, däribland skolan. Ökade resurser möjliggör t.ex. minskad klasstorlek, satsningar på lärares kompetensutveckling eller annat som beroende på förutsättningarna på lokal nivå anses nödvändigt för att stärka skolans kvalitet. Vi kompenserar kommunerna för de ökade krav vi ställer på individanpassat stöd till elever i samband med kontrollstationerna. Därutöver tillför vi en miljard per år under de kommande fyra åren för lärares akademiska fortbildning. Lärarmiljarden innebär inga ökade åtaganden för kommunerna, men ökar möjligheterna till avancerad fortbildning för lärarna. Det ger skolorna tillgång till högre kompetens. Vi tillför också resurser för att öka andelen ämnesbehöriga lärare, stärka den skolnära forskningen samt förbättra kvaliteten i matematik- och NO-undervisningen. I andra motioner beskriver vi detta närmare.

Stockholm den 23 september 2005

Fredrik Reinfeldt (m)

Mikael Odenberg (m)

Per Westerberg (m)

Gunilla Carlsson i Tyresö (m)

Lennart Hedquist (m)

Tomas Högström (m)

Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

Beatrice Ask (m)

Per Bill (m)

Catharina Elmsäter-Svärd (m)

Cristina Husmark Pehrsson (m)

Göran Lennmarker (m)

Sten Tolgfors (m)